

система держави виступає середовищем, у якому забезпечується економічне зростання й активізація працездатного населення.

Література: 1. Чухно А. Проблемы теории переходного периода: от командной к рыночной экономике // Экономика Украины. — 1996. — №4. — С. 4–21. 2. Покритан А. Со-временный кризис и практика реформ / А. Покритан, М. Зверяков. // Экономика Украины. — 1994. — №7. — С. 14–25. 3. Сухоруков А. И. Посилення регулюючої функції оподаткування як фактор забезпечення економічної безпеки України // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. — Вип. 6 / Відп. ред. О. П. Степанов. — К.: КНЕУ, 2001. — С. 427–434. 4. Скворцов М. Економічний механізм податкового менеджменту // Вісник податкової служби України. — 2002. — Вересень — жовтень. — С. 46–49. 5. Папаика А. А. Обоснованность разработки концепции регулирующей деятельности государства на основе организации распределительных отношений в обществе. — Донецк: ДонНУ, 2002. — С. 3–16. 6. Папаика А. А. О некоторых аспектах концепции налоговой политики в Донецком регионе в условиях становления рыночных отношений. — Донецк: ДонГУЭТ, 2002. — С. 3–8. 7. Папаика А. А. Общий подход к разработке метода распределительной экономической системы // Проблемы розвитку зовнішньоекономічних зв'язків і залучення іноземних інвестицій: регіональний аспект. 36. наук. праць. А. А. Папаика, Я. И. Гольфельд. — Донецьк: ДонНУ, 2004. — С. 543–549. 8. Джеймс К. Ван Хорн, Джон М. Вахович (мл.). Основы финансового менеджмента. 11-е изд. — М., СПб., К.: Изд. Дом "Вильямс", 2003. — С. 33–65.

Стаття надійшла до редакції
26.01.2005 р.

УДК 351.85

**Савченко Б. Г.,
Фесенко Н. С.**

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ КУЛЬТУРИ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА ОБГРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ДЖЕРЕЛ ЇЇ РОЗВИТКУ

Social transformations in the Ukrainian society demand the particular cares the sphere of culture from the side of the state management. The necessity of development the economic levers of functioning the culture follows the content of those radical tasks, which Ukraine faces with on its way of becoming the new Ukrainian statehood.

Культура — це той чинник, який конче потрібен і в родині, і в суспільстві, і в державі. Культура покликана підтримувати загальнолюдські цінності, консолідувати громадян у єдину політичну націю та піднімати національний престиж держави. Народ повинен мати власну культуру, завдяки якій він самоусвідомлює своє місце в історії та стає народом. Сьо-

годні вплив держави на розвиток культури тотожній впливу культури на функціонування держави — до цього висновку приходять Г. Райт, фахівець з питань державного управління [1].

Сучасне становище культури в Україні викликає не тими процесами, що відбуваються в країні: зміна політичної системи, поява нових форм власності, реформування економіки докорінним чином змінили механізми існування цієї сфери суспільного життя. Через фінансову кризу держава відсторонилася від регулювання процесів у галузі культури, а вади існуючої правової бази (нецілісність та анахронічність правового поля) не дозволяють культурно-мистецьким закладам та окремим діячам гідно існувати та розвиватись.

До проблеми знаходження фінансових джерел існування сфери культури привернуто увагу іноземних та вітчизняних науковців. Відомі імена Марка Дж. Девідсона Шустера, М. Нідлера, Р. Фішера, Г. Райта, О. Беннета, С. Чукут, О. Гриценка, Г. Нечай, А. Леонової та інших. Фахівець з питань економіки культурної сфери Марк Дж. Девідсон Шустер виокремлює в сучасному культуротворчому процесі 4 стадії: policy making (формування культурної політики), financing (фінансування), administration (управління), performance (створення культурно-мистецьких вартостей) [2, с. 11]. Стадія "фінансування" на даному етапі розвитку сфери культури в Україні — це пекуче питання, яке закликає до якнайшвидшого вирішення.

Харківська область є однією з провідних в культурній сфері України. Інфраструктура галузі складається з 6 театрів, 26 музеїв, обласної філармонії, Молодіжного симфонічного оркестру "Слобожанський", 3 училищ (музичного, художнього, училища культури з філією у м. Лозова), 78 шкіл естетичного виховання, 770 клубів та будинків культури (в т. ч. 603, що утримуються за рахунок бюджету), 1311 масових бібліотек (в тому числі із них 649 — в сільській місцевості), 5 парків культури та відпочинку, 1 зоопарку у м. Харкові, державного цирку, 12 кінотеатрів та 231 сільської установи (з них 116, що сьогодні діють), обласного центру народної творчості, обласного українського культурного центру "Юність", 4 картинних галерей [3, с. 557]. В умовах реформування суспільства головним завданням області є збереження кращих здобутків культурної спадщини регіону, плекання традиційних національних цінностей з одночасною модернізацією всього соціально-культурного простору. Ці завдання були викладені в Регіональній комплексній програмі соціально-економічного розвитку Харківської області до 2010 року. В цьому документі зазначається, що "розвиток Харківщини, як одного з найбільш потужних за своїм потенціалом регіону України, унікального промислового, наукового і культурного центру, неможливий без збереження і подальшого розвитку культурних надбань, професійного мистецтва та народної творчості" [4, с. 35].

Згідно з Регіональною програмою подальшого розвитку та втілення у життя набув проект "Єдина інформаційна мережа публічних бібліотек Харківської області", спрямований на створення у 36 центральних районних публічних бібліотеках Харківської області та міста автоматизованих робочих місць з сучасним обладнанням і програмним забезпеченням, об'єднанням їх у корпоративну інформаційну мережу на чолі із головною бібліотекою регіону — обласною універсальною науковою бібліотекою. З метою розв'язання проблем поповнення бібліотечних фондів затверджена "Обласна програма поповнення бібліотечних фондів на період до 2005 року".

До 2005 року заплановано розширити експозиційні площі, створити нові виставкові зали (загальний обсяг фінансування — 113,0 тис. грн.), модернізувати обладнання та ремонтувати фондосховища (642,1 тис. грн.), створити систему повнопрофільних експозицій (1295,3 тис. грн.) та виставок з актуальної тематики (193,9 тис. грн.). До 2005 року передбачено впровадження сучасних інформаційних технологій, оснащення новітніми технічними засобами музеїв області та міста. На ці заходи буде виділено 200,0 тис. грн. Загальний обсяг витрат на реалізацію програми розвитку музейної справи Харківської області до 2005 року складає понад 8,4 млн. грн. (у 2002 році — 489,2 тис. грн.). Збільшився обсяг коштів, витрачених на ремонтно-реставраційні роботи. З місцевих бюджетів виділено 708,7 тис. грн., залучено 315,9 тис. грн. спонсорських коштів (у 2001 році відповідно 275,6 і 237,5 тис. грн.).

Розвиток кіногалузі Харківщини слід розглядати з двох сторін: з одного боку, міський кінематограф, що розвивається, а з іншого — сільський кінематограф, що зuboжіє. На 2001 – 2005 роки розроблено регіональну програму поліпшення кінообслуговування населення області, в якій передбачено структурну зміну управління кіновідеомережею, зміцнення матеріально-технічної бази, продовження створення базових кінотеатрів у містах і районних центрах області, використання сучасних відеопроєкційних систем у сільській місцевості.

Згідно з програмою протягом 2002 – 2003 років для відновлення роботи сільської кіномережі на придбання мобільних відеокomплексів виділено з обласного бюджету і надходжень від здачі в оренду приміщень кінотеатрів 275,0 тис. грн., з районних бюджетів — 250,0 тис. грн. На виконання пропозиції голови облдержадміністрації №01-55/344 від 29.01.03 щодо придбання та введення в експлуатацію районними та міськими держадміністраціями пересувних кіновідеоустановок на виділені кошти управлінням культури облдержадміністрації та відділами культури районів придбано 8 мобільних відеокomплексів.

Слід зазначити, що Законом України "Про загальнодержавну програму розвитку національної кіноіндустрії на 2003 – 2007 роки" 25.12.02 №361 – IV зобов'язано

обласні державні адміністрації і місцеві органи виконавчої влади під час підготовки відповідних бюджетів передбачати кошти на реалізацію місцевих програм поліпшення кінообслуговування населення. Але ці вимоги закону не в усіх районах і містах області виконано в повній мірі.

Кількість театрів не змінилась, а ось кількість глядачів на 1552 спектаклях 2003 року (порівняно з показниками 2002 року) зросла на 5,8%. 2003 року збільшилась кількість предметів основного фонду музеїв на 1,2%, відвідувачів — на 4,7% [3, с. 557].

Якщо бюджетні асигнування на культуру у 1993 р. становили 36,2 млрд. крб. (1,8%), то у 2002 р. вони досягли 14 269,9 млн. грн. [5, с. 59]. Видатки з Державного бюджету Харківській області в галузі "Культура і мистецтво" зростали відповідно: 2000 р. — 3 368,3 млн. грн., 2001 р. — 3 364,1 млн. грн., 2002 р. — 9 607,9 млн. грн., 2003 р. — 16 430,4 млн. грн. [3, с. 21].

Але цих коштів недостатньо для якісного та повного розвитку культури в Харківській області. Далі пропонуються розрахунки щодо формування проекту бюджету по галузі "Культура та мистецтво" на підставі "Основ законодавства України про культуру", Закону України "Про кінематографію", Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", Закону України "Про музеї і музейну справу", Закону України "Про охорону культурної спадщини". Безумовне виконання зазначених нормативно-правових актів у галузі культури і мистецтва потребує нормативу бюджетного фінансування — **39,93** грн. на 1 мешканця області (118 582,15 тис. грн. — 2 969,9 тис. мешканців).

На виконання регіональних програм та інших заходів для бібліотек області необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі — **20080** тис. грн.

Клубні установи області потребують зміцнення матеріально-технічної бази — придбання музичних інструментів і меблів, сценічних костюмів, технічного та сценічного обладнання, реквізиту. На поновлення матеріально-технічної бази закладів культури клубного типу необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі **14 537,15** тис. грн. Всього за розділом "Музеї та охорона пам'яток культури" необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі **4 800,0** тис. грн. Бюджетні видатки на кінематографію в області повинні складати в сумі **2 070,0** тис. грн.

Школи естетичного виховання. Пропонується визначити видатки на утримання позашкільних установ естетичного виховання за такою методикою:

Knz — коефіцієнт приведення чисельності дітей у позашкільних закладах естетичного виховання до загальної чисельності учнів у загальноосвітніх школах та вартості їх утримання.

Розрахунок по області:

чисельність дітей у позашкільних закладах естетичного виховання — 12 295;

вартість утримання 1 дитини у позашкільних закладах за 2000 рік (337 грн.);

чисельність учнів у загальноосвітніх школах — 358 296;

вартість утримання учня у загальноосвітніх школах за 2000 рік (350 грн.).

$$Knz = \frac{1295 \times 337}{358296 \times 350} = 0,03.$$

Видатки на утримання позашкільних установ естетичного виховання становлять **6 242,8** тис. грн.:

$Knz \times X$ розрахунковий норматив видатків на освіту на одного учня (580,79 грн.) $\times$ чисельність учнів у загальноосвітніх школах (358 296 учн.)

або

$$0,03 \times 580,79 \times 358296 = \mathbf{6\ 242,8} \text{ тис. грн.}$$

На заклади мистецтва необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі **4 314,0** тис. грн. На заробітну плату з нарахуваннями для закладів культури і мистецтва необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі **38055,3** тис. грн. Усього на енергоносії та комунальні послуги необхідно передбачити бюджетне фінансування в обсязі **4 289,4** тис. грн. Витрати на соціальні пільги сільським працівникам галузі культури необхідно передбачити у розмірі **104,1** тис. грн. Для вирішення першочергових ремонтів у закладах культури області потрібно **9 619,0** тис. грн. На проведення державних свят та культурно-мистецьких заходів необхідно передбачити бюджетне фінансування у розмірі **2020,0** тис. грн. На реформування агропромислового комплексу потрібно бюджетне фінансування у розмірі **12 450,4** тис. грн.

Усього галузь "Культура та мистецтво" потребує **118 582,15** тис. грн. Тому на одного жителя Харківської області витрати по галузі становитимуть **39,93** грн. (**118 582,15** тис. грн. — **2 969,9** тис. мешканців).

Запропоновані розрахунки допоможуть покращити фінансовий стан культури в Харківській області та подолати сьогоденні негаразди, що негативно відбиваються на культурно-мистецькому житті регіону.

Перехід на демократичний щабель суспільного розвитку означає не що інше, як віднаходження якоїсь спільної міри, в якій повинні узгодитись видозмінені культура і соціальні відносини. Без належної культурної основи суспільні процеси перероджуються, гинуть могутні держави. Отже, сьогодні найактуальнішою є необхідність пошуку нового розуміння культурної політики і ставлення держави до культури. Головне завдання подальшої роботи органів місцевої влади і органів культури — забезпечення підтримки існуючого творчого потенціалу і закладів культури області шляхом фінансування галузі в пов-

ному обсязі, а також вирішення питання збільшення загального обсягу видатків по галузі "Культура і мистецтво".

Література: 1. Райт Г. Державне управління / Пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколик. — К.: Основи, 1994. — 192 с. 2. Гриценко О. Культурна політика: концепції й досвід. — К.: ІДУС при КМ України, 1994. — 60 с. 3. Харківська область в 2003 році (статистичний щорічник) / Головне управління статистики у Харківській області. — Х., 2004. — 644 с. 4. Регіональна комплексна програма соціально-економічного розвитку Харківської області до 2010 року. — Харків: Вид. "Око", 1999. — 152 с. 5. Статистичний щорічник України за 1999 р. / За ред. О. Г. Осауленка. — К.: Техніка, 2000. — 644 с.

Стаття надійшла до редакції
26.01.2005 р.

УДК 658.12

Сазонець О. М.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

The conducted research of the existing information systems, describing problems of land registration, has allowed to clear up, that these systems use the generalized parameters. The developed information system "Earth" assumes the land resources full registration and analysis on the regions level, forecasting and management of their movement.

Одне з головних місць у земельній реформі в Україні посідає проблема обліку землі. Існуюча на даний момент технологія обліку земельних ресурсів дозволяє управляти лише загальними даними про землю. Статистичний розбіг цих даних дуже великий. Слабо просліджується динаміка руху прав на землю, зміна структури використання і т. ін. При проведенні обліку земельних ресурсів велика увага привертається до створення земельного кадастру та прискорення реєстрації прав володіння землею. Головне навантаження щодо збирання та обліку інформації покладається на регіони, на місцеві ради та районні адміністрації.

Таким чином, очевидно, що сучасні інформаційні технології необхідно орієнтувати на вирішення проблеми управління земельними ресурсами на рівні регіону, району, міської ради, області. При цьому всі завдання повинні вирішуватися комплексно, з урахуванням можливостей регіону, з перспективою розвитку.